

smanjenom mjerilu. Ona je izrađena 1832. i prvi put tiskana bakrorezom u crnoj boji 1834., a kasnije i u više dopunjenih izdanja. List karte s Brsečom izradio je C. Stein, a u bakru rezao poručnik Bossanatz.

Franciskanski je katastar iz 1819. bio toliko kvalitetan da se sljedećih 180 godina nije javila nužnost za novim katastarskim mjerenjem, ali je potreba za noveliranjem podataka radi usklađivanja s planovima i zemljišnim knjigama uslijedila nakon 60 godina. Zato je 1879. izvršena tzv. **Francjозefinska katastarska reambulacija**, koju je proveo carski i kraljevski geometar **Josef Eisner** po novoj Instrukciji o provođenju katastarskog mjerenja iz 1865. godine.

Nakon svih ispravaka, uz 89 starih, toponimija Brseščine dopunjena je s još 45 novih naziva. God. 1879. cijela je Brseščina imala 11049 zemljišnih čestica, pa se u prethodnih 60 godina broj čestica povećao za preko 50 %. Povećani broj zemljišnih čestica, nove podignute kuće sa zidanim cisternama i izgrađena cesta koja je Brseščinu spojila s Plominom i Pulum te Mošćenicama i Rijekom, uz povećani broj žitelja, ukazuju na kretanja društvenih procesa u razdoblju naglog uspona, kada se porast broja stanovnika Brseščine približavao svojem ikad postignutom maksimumu koncem 19. stoljeća, s 1155 žitelja god. 1900. Od tada je grafikom kretanja stanovništva u stalnom padu.

Prva topografska i katastarska mjerenja imaju trajno kulturno značenje na kojem se temelje sva kasnija mjerenja poduzimana sukladno novim potrebama i još točnijim i sadržajnijim prikazima. Na temelju njih nastali su moderni i pouzdani katastarski planovi i topografske karte visoke kvalitete. Topografske karte iz prve polovice 19. stoljeća zasjenila je **Specijalna karta** mjerila 1:75000, koju je izradio **Vojnogeografski institut iz Beča** u okviru Francjозefinskog mjerenja **1869.1887.** Karta je tiskana heliografurom u crnoj boji, na njoj je znatno poboljšan reljef, a Brseščina se nalazi na listu PazinPlomin. Ovaj zemljovid bio je dostupan najširim

krugovima javnosti, koja se tako mogla upoznati s našim krajem.

Nakon dolaska talijanske vlasti u Istru nova se katastarska mjerenja nisu vršila, nego su u talijanskom katastru korišteni prevedeni, novelirani i ponovno litografirani austrijski katastarski planovi. Topografsku obradu Brseščine preuzeo je **Vojnogeografski institut iz Firence**, koji je 1927. izdao kartu Istre.

Poslije Drugog svjetskog rata, mjerenja su vršena 1969. i 1973., a na temelju njih nastale su moderne karte koje i danas predstavljaju najpotpunije i najtočnije geodetsko i kartografsko djelo za poznavanje Brseščine.

Slaven Bertoša

ANTON BOZANIĆ PETAR STRČIĆ, MAHNIĆ I NJEGOVA

**STAROSLAVENSKA AKADEMIJA
U POVODU PRIJENOSA POSMRJNIH
OSTATAKA ANTUNA MAHNIĆA IZ
ZAGREBA U KRK, KRK 2002., 113 STR.**

Pod pokroviteljstvom Poglavarstva grada Krka, Povijesnog društva otoka Krka i Naklade Vitagraf d. o.o. iz Rijeke, u zbirci Male knjižnice *Krčkog zbornika* izašla je treća knjiga posvećene krčkom biskupu dr. Antunu Mahniću, povodom prijenosa njegovih posmrtnih ostataka iz Zagreba u Krk.

Knjiga započinje povijesnim podacima o Krčkoj biskupiji i uglednicima koji su za njezino područje bili vezani. Krčka biskupija jedna je od prvih kršćanskih zajednica osnovanih na istočnojadranskoj obali, a početkom srednjega vijeka prostirala se i na kopnu. U prvoj polovici 19. stoljeća pripojene su joj Osorska i Rapska biskupija, pa je obuhvaćala sve Kvarnerske otoku, obližnji Rab i dio Paga.

Od najpoznatijih biskupa i svećenika s područja današnje biskupije valja istaknuti osorskog biskupa Sv. Gaudencija (rodом iz Tržića na Lošinju), benediktinskog opata Maja (čije je ime zabilježeno na Krčkoj ploči iz 11. stoljeća), opate Držihu i Dobrovita (spome-

nute na Bašćanskoj ploči iz Jurandvora s početka 12. stoljeća, najvećem glagoljskom spomeniku na kojem je prvi put zabilježena hrvatska riječ i ime hrvatskog kralja Zvonimira). Tu je i Valunska ploča iz 11. stoljeća, Grškovičev apostol s konca 11. ili početka 12. stoljeća te mnogi drugi zapisi.

Krčka je biskupija značajna i po tisućljetnom čuvanju staroslavenske liturgije i glagoljskog nasljeđa. Na polju kulture važna imena predstavljaju kanonik Blaž Baromić iz Vrbnika (prvi hrvatski tiskar iz 15. stoljeća), jezikoslovac Dragutin Parčić (iz 19. stoljeća, također iz Vrbnika), filozof Matteo Ferchio iz Krka, zatim upravitelji Papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu dr. Ivan Črnčić i dr. Antun Benvin, habsburški dvorski kartograf Ivan Klojučarić iz Dubašnice, bibličar i sveučilišni profesor Bonaventura Duda, te svećenici i povjesničari kanonici mons. Mihovil Bolonić, mons. Mate Polonijo i Ive Žic Rokov, fra dr. Nikola Španjol, osnivač modernog muzeja na otoku Košljunu. Potrebno je spomenuti i sedmoricu nadbiskupa s tog područja, od 16. stoljeća do danas: to su kaločki nadbiskupi Grgur i Franjo X. Ivan Frankapan, senjski biskup i splitski nadbiskup Markantun de Dominis, porečki i puljski biskup i spoletski nadbiskup Raffaele Radossi (Radoslović), gorički nadbiskup Antonio Vitale Bommarco (Bolmarčić), riječki nadbiskup Antun Tamarut i sadašnji zagrebački nadbiskup, a prijašnji krčki biskup Josip Bozanić.

Biskup Mahnić ostavio je duboki trag u crkvenim događajima na otoku početkom 20. stoljeća, u doba velikih nacionalnih i kulturnih previranja i snažno je utjecao na afirmaciju hrvatske narodne baštine, iako nikad nije zanemario niti vrlo sadržajnu romansku komponentu bogate prošlosti svoje biskupije. Rodio se u Kobdilju u Sloveniji, 14. rujna 1850, a na Krk je došao 1897. iz Gorice. Bio je poznat kao profesor teologije, javni djelatnik, pisac i izdavač. Novi je biskup bio primljen s nevjericom, jer se mislilo da je čovjek Beča i Rima, koji će djelovati u interesu dominantnog talijanskog i njemačkog sloja. No, nije bilo

tako. Mahnić se odmah intenzivno angažirao na političkom, društvenom, gospodarskom i kulturnom polju, a 1902. u Krku je osnovao Staroslavensku akademiju, čiji je prvi predsjednik postao kanonik i generalni vikar Krčke biskupije dr. Franjo Volarić. S Prvim svjetskim ratom akademija je počela propadati, a 1927. prestala je s radom. Obnovljena je 1952. i pretvorena u Staroslavenski institut, koji jedini u Hrvatskoj postoji i danas.

Mahnićev utjecaj na duhovni, politički i kulturni život Hrvatske bio je ogroman. Kao krčki biskup on je jačao temelje duhovnog života, a angažirao se i na mnogim drugim područjima: afirmirao je staroslavensku liturgiju, odgoj pastoralnog klera, razne oblike pastorala za potrebe vjernika i socijalni rad.

Na širem je hrvatskom planu poznat kao pokretač i organizator Hrvatskog katoličkog pokreta. Dr. Matko Laginja stoga ga je i nazvao *hrvatskim vođom Istre i otoka*. Upravo zbog toga je Mahnić, početkom travnja 1919., prilikom zauzimanja krčke biskupije od strane talijanske vojske, bio nasilno odveden u internaciju u Frascati kod Rima. Nakon javnih prosvjeda i na intervenciju pape Benedikta XIV. u veljači 1920. vraćen je na Krk. Nakon kraćeg boravka na otoku, otišao se liječiti u Varaždinske Toplice, a sredinom prosinca 1920. preminuo je u nadbiskupskoj palači u Zagrebu. Pokopan je u grobnici zagrebačkog kaptola na Mirogoju. Posmrtni su ostaci početkom studenoga 1929. preneseni u samostansku crkvu franjevac trećoredaca na Ksaveru. Već se tada planiralo biskupove posmrtno ostatke donijeti u grad Krk, što se konačno dogodilo 23. studenoga 2002., nakon što je prethodnog dana u Malinskoj održan znanstveni skup.

Autori, akademik Strčić i dr. Bozanić, na koncu su naglasili da je Mahnićeva vrijednost za Hrvatsku kulturu neprocijenjiva. Dio rezultata njegovog truda i danas je aktualan. Ovaj velikan hrvatskog naroda ulazi stoga u red desetorice najznačajnijih ličnosti otoka Krka, a jedini je koji se nije rodio na njemu.

Slaven Bertoša

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LV
ZAGREB 2002.

UDK 93/99
ISSN 0351-2193
Historijski zbornik, god. LV, str.1-296, Zagreb 2002.

Izdavač
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor
Slaven Bertoša
Mirjana Gross
Ivan Kampuš
Franko Mirošević
Ivica Prlender
Tomislav Raukar
Petar Strčić
Josip Vrandečić

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:
ABC Clio
Historical Abstracts
America: History and Life

Adresa uredništva
Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:
Horetzky